

Kolektívna historická pamäť...

www.google.sk, 25.1.2013, 325. výročie
narodenia Juraja J. (25)

...je...

- ... spoločne zdieľaná reprezentácia minulosti, povedomie o minulosti.
- **Maurice Halbwachs:** Kolektívna pamäť je pamäť jedinca ako súčasť skupiny, je teda tvorená spoločnou pamäťou jednotlivcov (na minulosť skupiny, na spoločne prežité). Po zaniknutí skupiny, alebo po vystúpení člena, stráca kolektívna pamäť integračnú funkciu (súvis s identitou). Jediniec môže disponovať viacerými kolektívnymi pamätami.
- **Pozor:** Halbwachsova terminológia je odlišná od tej, ktorú na prednáškach používame my, i keď sa obsahovo približujú, niekedy prelínajú!

Figúry spomínania (J. Assmann)

- Jednotlivé ucelené časti minulosti (udalosti, osobnosti, ale tiež normy a hodnoty), ktoré získali charakter pojmu, symbolu, náuky.
- Stávajú sa predmetom spomínania, súčasťou kolektívnej historickej pamäte, tvorcom identity.
- Viažu sa na:
 - Čas
 - Priestor
 - Skupinu

- ČAS
 - Fixovanie na jedinečnú udalosť v minulosti
 - a/alebo
 - Periodické spomínanie a pripomínanie
- PRIESTOR
 - Konkrétny priestor spojený so spomienkou (od rodného domu, po krajinu pôvodu)
 - Silná identifikačná zložka

- Skupina – kolektívna hist. pamäť sa vzťahuje vždy aj ku konkrétnej skupine, s ktorou sa nositeľ identifikuje, alebo na základe, ktorej sa jej členovia „rozpoznávajú“

- Rekonštruktivita kolektívnej historickej pamäte
 - História sa spätne rekonštruuje – znovu vytvára - na základe dostupných prameňov. Čím hlbšie sa do minulosti ide, tým je (objektívnejšia) rekonštrukcia komplikovanejšia.
 - Rekonštrukcia na základe výpovedí priamych účastníkov (individuálna historická pamäť)

Tradičný folklór a figúry spomínania

- Čas – pracuje sa s tradičným materiálom, ktorý bol autentický pre určité obdobie, a/alebo bol súčasťou výročných cyklov (rodinného, cirkevného, hospodárskeho) – sviatkov, ktoré sa pravidelne opakovali.
- Priestor – od regionálnych špecifík, cez svätý kút v domoch, obchádzanie polí, po pútné miesta.
- Skupina – nositelia rovnakého
- Rekonštrukcia – folklorizmus - pódiové prevedenie tradičných javov

(Platí i pre v súčasnosti obľúbené rekonštrukcie bojov, korunovácií etc.)

Nositeľmi sú ...

- ... sociálne skupiny a jednotlivci, ktorí ich tvoria
- Stavia na:
 - vzájomnej komunikácii
 - povedomí o prináležitosti k rovnakej skupine
 - dôvere a pozitívnych emóciách
 - členovia majú spoločný základ hist. pamäte

Hľadanie kolektívnej historickej pamäte

- Súčasnosť je výsledkom minulosti, minulosť je teda súčasťou našej každodennosti v prítomnosti

Takže dá sa povedať všade...

- Kulty predkov a mytológia
- Udržiavanie povedomia o zosnulom ako súčasť kultúry spomínania – „žije s nami ďalej v našich spomienkach,“ pripomínanie si výročí narodenia a úmrtia významných osobností
- Kulty predkov ako súčasť rôznych náboženských systémov
- Mytológia ako odpoveď na pôvod, vznik, počiatok existencie skupiny

- Náboženské systémy
 - Vystavané ako doklad pôvodu – najstaršia minulosť (vznik človeka, krajina pôvodu), identifikačná funkcia
 - Odvolávajú sa na historické obdobie, osobnosti, dianie, miesto (princ Siddhárta, Ježiš Kristus, Pilát Pondsý, Mohamed, svatí, Mekka, Jeruzalem...)
 - Dejiny jednotlivých náboženstiev a cirkví ako súčasť histórie (križiacke výpravy, rekonkvista, obdobie reformácie...), vplyv viery na umenie, filozofiu, vzdelanie.

- Ľudová kultúra a jej doklady
 - obradný – zvyky ako súčasť dnešného výročného cyklu (Vianoce, Veľká noc, fašiang, vinobrania, hody, jízda kráľů)
 - slovesný – mnohé tradičné piesne spracovávajú historické dianie (zbojnícke, turecké, cyklus o kráľovi Matejovi/Matyášovi Korvínovi, Jozefovi II), historické reálie (sociálne vzťahy medzi pánmi a poddanými)
 - Súčasný slovesný folklór - anekdoty, „nápisy na zdech,“ fámy, konšpiračné teórie, klebety, internetové mémy, hoax, mestské povesti

- Kramárske piesne – rôzne témy, i o dianí vo svete, o epidémiách...
- Kroniky – farné, obecné, školské, rodinné, zápisy v modlitebných knižkách...
- hmotné predmety – napríklad ročenia na trámoch domov, vinárskych lisov, truhlíc, skriň, cechovných predmetoch, pamätných predmetoch, pamätné tabule, sochy...

» » v niektorých prípadoch je otázna hranica medzi individuálnym a kolektívnym

Kolektívna historická pamäť v **slovesnom folklóre**

O. Sirovátka:

„...lidové podání stylizuje dějinnou realitu.“

(Dějiny a lidové podání. SN 19, 1971; Sirovátka 2002)

Štylizuje:

- Čas – ustupuje od presného určenia
- Obsahová a ideová koncepcia – spracováva to, čo sa ľudu týkalo, čo vplývalo na život
- Miesto – dej sa vzťahuje k známemu miestu, k blízkej lokalite (alebo je spojený s miestom cez našinca)
- Postoje a hodnoty – idealizované
- Zľudštuje – dejiny na pozadí ľudských osudov

Tradičné vs. súčasné

Vieme, čo **tradičná slovesnosť** uchovala a prečo

- ustálená

- migrujúce motívy

Nevieme, čo **súčasná slovesnosť** uchová - iný spôsob komunikácie, šírenia slovesnosti, iné rozpr. situácie, iní nositelia, poslucháči a doba

- vplyv na témy, žánre, život slovesnosti

Paralely

- Štylizácia
- Spôsob výberu a spracovania tém
- Emotívnosť
- Žánre, kt. sú a priori nepravdivé (rozprávka, anekdota)
- Žánre, kt. sa prezentujú ako pravdivé (povešť, fáma, konšpiračná teória)

Mentálne obrazy a stereotypy

- Sú obsiahnuté v kolektívnej pamäti (a slovesnom folklóre)
 - sú historicky (a kultúrne) podmienené
 - autostereotypy, autoobrazy
 - heterostereotypy, heteroobrazy

»» súvisia s identitou

Literatúra:

- Kapferer, J. N.: Fáma. Nejstarší medium světa. Praha: Práce, 1990.
- Panczová, Z.: Konšpiračné teórie ako súčasť moderného folklóru. In: Krekovičová, E. - Pospíšilová, J. (eds.): *Od folklórneho textu ku kontextu*. Brno - Bratislava: AV ČR, SAV, 2006, s. 101-136.
- Sirovátka, Oldřich: Dějiny a lidové podání. In: Sirovátka, Oldřich: *Folkloristické studie*. Brno: Etnologický ústav AV ČR, 2002, s. 91 – 104.
- Uhlíková, Lucie: *Kulturní stereotypy v etnologii a v dalších společenských vědách*. In: *Kultura – společnost – tradice I*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2005, s. 9-34.